

passar el dia, empènyer l'any

un article de Nadal

És clar, aleshores encara no s'havia inventat la *nochebuena*. Ni tan sols en sabíem la paraula. Més tard, alguns immigrants —a la Ribera Baixa, fins ara, la immigració castellano-andalusa no ha estat important— començaren a fer-hi gresca, i, després d'un soparot ritual, cantaven pels carrers els seus *villancicos* ancestrals, acompanyats d'alcohol i de guitarrots. La població indígena, el dia 24, sopava austerament, com un dia qualsevol, i anava a la Missa del Gall. La festa era l'endemà: el dia de Nadal. La vigília, sí, també tenia els seus detalls etnogràfics. Les criatures, per exemple, ens reuníem en colles, i «a poqueta mita» anàvem a demanar el «guirlando». Suposo que això del «guirlando» —les variants del barbarisme, al País Valencià, són infinites— era una derivació de l'*aguinaldo* foraster. Les cobles que entonàvem no eren massa piadoses, en general, però n'hi havia una que encara considero deliciosa en el gènere. És la que deia:

«Sant Josep se'n va a la plaça
a comprar un ronyonet,
perquè se'l menje Maria
i tinga molt bona llef...»

i la lletra ens en semblava natural, d'una normalitat casolana de parteres, que tampoc no acabàvem d'entendre. Però celebràvem un «païsement»: la vinguda al món d'una criatura que, per molt divina que fos, havia de mamar del pit de la seva mare. Ens donaven alguns cèntims, els pares, i en els gastàvem de seguida en els dolços que venien uns torrouers ambulants que hi paraven parada. De segur que eren de Xixona. No me'n recordo. La Missa del Gall era per a la gent gran. Quan tocaven les dotze, els campaners —encara hi havia campaners— feien voltejar les campanes, i la nit límpida del desembre local adquiria unes ressonàncies glorioses. El celebrant havia iniciat el *Gloria*, i dins

l'església s'encenien més llums, i a l'altar major s'alçava una mena de petit teló per mostrar a la feligresia un *Ninyo Quiesc* fabricat a Olot. A distància, ho reconec: era emocionant. Els capellans cantaven salms i més llesques dels profetes, en llatí. Aleshores ignoràvem Haendel, però Haendel no ens feia falta. «Avui és nat un Infant per a vosaltres...» Ni tan sols sabíem que el clero, amb un gregorià infame, deia allò. Però el Misteri de la Redempció s'encetava, periòdicament, un any després de l'altre, en aquell instant. L'endemà, a les cases, s'establia la taula d'un dinar excepcional. A la meua època encara més pobres que la del poema de Salvat-Papassot: «I tan pobres com som!» Hi feia, la mare, una olla amb «pilotes». O la feia l'àvia. Ara jo no en sabria reconstruir la fórmula. Contra el costum del menjar salat, en aquell dinar sortien les pilotes de carn amb un condiment ensucrat. Mai no em van agradar, però calia engolir-les com un precepte més de la festa. I a continuació venia la cosa de les «estrenes». Sempre, a casa, que érem molt «arrimats a l'Església», acabàvem els dinars i els sopars «donant gràcies»: algú, habitualment el més petit dels comensals, i solia ser-ho jo, recitava unes oracions, i després, per ordre d'edat, besàvem la mà dels grans: dels avis, dels pares, dels oncles. Això, cada dia. El dia de Nadal, la cerimònia quotidiana tenia una variant. Els pares i els oncles besaven la mà dels avis, com sempre, però els petits, aquell dia, besàvem esperançadament la mà de tothom: ens en veníem una pesseta, un duro... Certament eren pessetes i duros de plata, que avui serien una excelsa numismàtica. Jo, em sembla que no vaig rebre mai un duro d'«estrena»: una pesseta, dues, dues i mitja, que eren monedes corrents fa... Fa quants anys? Ja en tinc gairebé seixanta... No vull ni pensar-ho... La il·lusió infantil

del còntim, instint capitalista que Marx no explica, ens feia anar, durant la tarda, a visitar els parents més segurs: els de sang i els de pila. Els padrins del bateig, en les meves latituds, no paguen mones de Pasqua, ni fan altres obsequis, com a Barcelona. Feien «estrenes». Si he de dir-ho tot, confessaré que no sé quins van ser els meus padrins de pila. Potser els meus avis: vull dir, un avi i una àvia, cadascú pel seu costat. Van morir l'un i l'altra quan jo era petit... Tant se val. Aquest era el costum. Els pares ens retornien els ingressos del Nadal. Els pares eren més pobres que nosaltres. Parlo dels meus. I el dia s'allargava. Per fer la col·lecta familiar, ens mudaven: ens feien posar unes robes incòmodes i formals. No, no era tan alegre el dia de Nadal, al cap i a la fi. Avui ho reflexiono. Moltes mans besades, i una recaptació més aviat trista que, de més a més, et segrestaven. No he tingut mai un Nadal alegre: resolutament alegre. M'encantava la litúrgia, que fa cinquanta anys —magníficament pre-conciliar— era exactament encantadora. Quines lluminàries, en la paròquia! Quines caselles i quines dalmàtiques! Quins sobrepel·lissos tan ben planxats per les monges! Quin món, ah!... Cada nou Nadal, me'n recordo. I me'n recordo cada cop menys. He esdevingut diguem-ne agnòstic, i en el pecat porto la penitència. Que és l'oblit —malgrat mai— d'una infància que avui em sembla «folklorica» i que en realitat era una fe. Quan perdés una fe és com un queixal que t'arranquen... Jo anyoro les campanes de Nadal de quan jo era menut: unes campanes que el clero municipal encara no havia electrificat. I justament a les dotze, en la cerimònia dels sacerdots, Jesús tornava a nàixer... Feia bonic. Fa bonic. O pot ser bonic... Ara em sento vell, i tant se me'n fot el Nadal, la Quaresma, la Pasqua, o les Carnestoltes... Què hi farem! — JOAN FUSTER.

GELATINA MARTIGNOLE ... aliment poderós fet de carn
i de gallina (sense greix)